

Náučný chodník Krivý kút

Kraj:	Prešovský
Okres:	Kežmarok
Geomorfologická jednotka:	Popradská kotlina
Geologická jednotka:	vnútrokarpatský flyš
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus a vlak Spišská Belá a pešo (smerom na Slovenskú Ves) z Továrenskej ul. asi 2,3 km na sever po panelovej odbočke cez pole (podľa smeroviek)
Východisko:	Spišská Belá, Krivý kút
Trasa:	(Spišská Belá) v rámci rašelinska Krivý kút
Dĺžka, prevýšenie:	0,5 km, bez prevýšenia
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	3
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické, ochranárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2012

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; leták Ekologická obnova rašelinísk pri Spišskej Belej: Projekt revitalizácie dvoch vyťažených rašelinísk v katastri mesta (vyd. Daphne - Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava, 2012)

Kontakt: Mestský úrad Spišská Belá, Petzvalova 272/18, 059 01 Spišská Belá; Daphne - Inštitút aplikovanej ekológie, Podunajská 24, 821 06 Bratislava, tel. 02 / 4552 4019

Poznámka: (1) Náučný chodník tvoria tri zastávky (panely) v rámci nevelkého voľne prístupného oddychovo-vzdelávacieho areálu Rašelinisko Krivý kút. (2) Vo vegetačnom období môže cez drevené lávky vedúce k panelom prerastať okolitá krovinná vegetácia a môžu byť tak ťažšie prístupné.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Odporúčame spojiť s návštevou neďalekého náučného chodníka Belianske lúky, vedúceho k inému rašelinisku, nepoškodenému ťažbou.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Spišská Belá. Starobylé nevelké mesto v severnej časti Popradskej kotliny severne od Kežmarku, ležiace nad ústím Bielej do Popradu. Širšie okolie bolo osídlené už v paleolite. Vznik obce sa datuje do 12. storočia. V polovici 13. storočia po tatárskom vpáde sa tu usídlili nemeckí kolonisti, prvá písomná zmienka pochádza z roku 1263. Patrila medzi najbohatšie spišské mestá, ktoré v roku 1412 dal kráľ Žigmund do zálohu poľskému kráľovi Vladislavovi Jagelovskému, ktorý trval do roku 1772. V 18. storočí nastal rozvoj remeselnej výroby, v roku 1778 tu vznikla konzerváreň a liehovar. V roku 1895 bola vybudovaná železnica z Popradu. K pamiatkam patrí neskororománsky kostol sv. Antona pustovníka z roku 1265, v 14. storočí goticky prestavaný a v roku 1720 v interiéri zbarokizovaný, renesančná zvonica so štítkovou atikou z roku 1590, početné zachované remeselnícke a meštianske neskororenesančné a barokové meštianske domy zo 17. - 18. storočia, prefasádované zväčša v 19. storočí. Jeden z nich je rodným domom **Jozefa Maximiliána Petzvala (1807 - 1891)**, významného matematika, fyzika, inžiniera, univerzitného profesora, vynálezcu a priekopníka v oblasti fotografickej optiky a od roku 1964 - ako pobočka Slovenského technického múzea - jeho múzeom s expozíciou Fotografická a kinematografická technika. V 17. storočí pri sírnych prameňoch južne od centra vznikli **Belianske kúpele**, kde sa liečili kožné a reumatické choroby. Zanikli po druhej svetovej vojne, dnes objekty na južnom okraji mesta slúžia ako prímestské rekreačné stredisko. Na juh od samotného mesta v jeho miestnej časti **Strážky** leží významný architektonický komplex kaštieľa (pozri samostatné heslo), kostola a zvonice (všetko národné kultúrne pamiatky).

Krivý kút. Jedno z troch väčších a viacerých menších rašelinísk, ktoré sa v minulosti nachádzali v k. ú. Spišská Belá, ležiace asi 2,5 km na sever od jej centra. Rašeliniská majú viac ako 10 000 rokov, mocnosť rašeliny tu dosahovala až 3 m. Rašelina sa ťažila od polovice 19. storočia, na Krivom kúte do roku 1984. Kvôli ťažbe boli lokality odvodnené sieťou kanálov, čo vážne narušilo vodný režim územia. Pre kľúčovú úlohu rašelinísk pri riadení vodných zdrojov a ochrane pred povodňami - keďže sú schopné zadržiavať veľké množstvo vody (mach rašelinník (*Sphagnum*) zadržiava vodu aj v sume 25násobku svojej hmotnosti) - sa prišlo k revitalizácii niektorých z nich, aj Krivého kúta. Obnova

spočíva v stavbe prehrádzok v pôvodných odvodňovacích kanáloch, ich zasýpaní, výrube náletových drevín. Výsledkom je zvýšenie záchytnej schopnosti krajiny najmä po privalových dažďoch alebo pri jarnom topení snehu. Voda v rašelinisku zostáva dlhšie aj počas sucha. Na lokalite Krivý kút sa vybuďovalo na 10 stanovištiach 20 prehrádzok a zasypalo sa 75 m odvodňovacích kanálov. Krivý kút má čiastočne zachovaný, miestami až divoký prírodný charakter so vzácnou flórou a faunou. V náučnom areáli bola vybudovaná napodobenina obydlia pravekého človeka z doby bronzovej – kolová stavba na malom jazierku. Vodná plocha vznikla zatopením terénu po činnosti bobra, ktorý tu žije od roku 2004.

Trstinné lúky. Jedno z viacerých podtatranských rašelinísk, nachádzajúce sa medzi Spišskou Belou a Rakúsmi, poškodené ťažbou a tiež revitalizované, podobne ako rašelinisko Krivý kút. Pri ťažbe rašeliny sa tu našlo viacero artefaktov dokladujúcich praveké osídlenie: prevrtaný a ryhami zdobený srnčí paroh, tri bronzové meče z 10. storočia pred Kristom (mladšia a neskorá doba bronzová, lužická kultúra), kosti sobov, roh pratura a jedna kompletne zachovaná ľudská kostra. K unikátnym nálezom patrí masívna cudzokrajná (ázjská) ulita bielej farby s oranžovými škvrnami, pravdepodobne sa sem dostala obchodnou výmenou. Obdĺžnikový otvor v jej hornej časti naznačuje, že ide o jednoduchý hudobný nástroj. Všetky nálezy sú uložené v Podtatranskom múzeu v Poprade.

Beliansky rybník. Prímestská oddychová zóna na západ od Spišskej Belej smerom na Tatranskú kotlinu s výhľadom na Vysoké Tatry a čiastočne i Belianske Tatry.

Kaštieľ Strážky. Renesančný kaštieľ na južnom okraji Strážok, do roku 1972 samostatnej obce, dnes miestnej časti Spišskej Belej, s anglickým parkom, ktorý od juhovýchodu obmýva rieka Poprad. Bol postavený zásluhou Gregora Horváth-Stansitha v rokoch 1570 – 1590 na základoch hradu z 13. storočia. Z pôvodne gotickej podoby bol prestavaný renesančne, v 18. storočí upravený barokovo-klasicisticky, v 19. storočí doplnený parkom. Neskoršími majiteľmi sa stali Szirmayovci, Mednyánszki a Czóbelovci až do roku 1945, odkedy chátral. Po smrti barónky, maliarky a ilustrátorky Margity Czóbelovej (1891 – 1972), netere maliara Ladislava Mednyánszkeho, ktorá v kaštieli dožila, bol v 70. – 80. rokoch 20. storočia zrekonštruovaný a stal sa vysunutým pracoviskom Slovenskej národnej galérie. V parku je výstava moderného sochárstva 20. storočia a v kaštieli sú okrem zbierky historickej knižnice a mobiliára kaštieľa expozície Ladislav Mednyánszky a Strážky a Portrét 17. – 19. storočia na Spiši. Od roku 1963 je národnou kultúrnou pamiatkou, podobne ako pri nej stojaci gotický kostol sv. Anny z polovice 14. storočia s výnimočnými nástennými malbami zo 16. storočia a renesančná zvonica z konca 16. storočia, bohato zdobená sgrafitami, ktorých poľovníckym námetom (hon na zajaca) sa líši od iných spišských renesančných zvoníc.

Popradská kotlina. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, vyhraničený zhruba medzi Štrbským sedlom, Šuňavou, Hôrkou, Kežmarkom, Podolíncom, Lendakom a osadami mesta Vysoké Tatry. Na severozápade susedí s Tatranským podhorím, Liptovskou kotlinou (s nimi tvorí Podtatranskú kotlinu), na juhu s Kozími chrbtami, východe Levočskými vrchmi a severe Spišskou Magurou. Predstavuje mohutnú tektonickú depresiu ležiacu v zrážkovom tieni Tatier vo výškach zhruba 590 – 900 m n. m. Je vyplnená mohutnými kvartérnymi glacifluviálnymi sedimentmi vo forme terasovaných kuželov pod vysokotatranským úpäťm (štrky, štrkopiesky, balvany) a terasovými a nivnými sedimentmi riek a potokov (hliny, štrkopiesky), prikrývajúcimi podložné paleogénne horniny (flyš: pieskovce a ílovce). Tieto miestami výraznejšie vystupujú nad zvlnený reliéf s dlhými plochými chrbtami až plošinami ako vyššie pahorky. V oblasti niektorých zlomov sa vyskytujú travertíny (Gánovce).

Názvy informačných panelov

1. Rašelinisko Krivý kút
2. Obydlie z doby bronzovej
3. Život bobra vodného

Informačné panely v teréne neobsahujú názov náučného chodníka.

